

Izhaja 1. in 15.
dne v mesecu.

Veljá za celo
leto 3 gold.

Vreduje in na svitlo daje: Anton Janežič.

Št. 25.

V Celovcu 1. decembra 1861.

VII. zv.

Telov samogovor.

(Iz četrtega djanja igre Viljem Tel, ki jo je spisal
Fr. Schiller in poslovenil Fr. Cegnar; — za poskušnjo.)

Tel (z lokom nastopi).

Skoz to sotesko mora; v Kiznaht ni
Nobene druge poti. — Zdaj bo konec —
Priložnost je ugodna. Tam-le skrije
Očém njegovim bezeg me. Od tod
Doseže lahko moja ga pušica;
Potire me obrani ozka pot.
Namestnik, spravi z Bogom se! Pustiti
Svét moraš, ura se ti je iztekla.

Neskerbno v tihem miru živel sem,
Pobijal le zveri po temnih gozdih,
Moritve čista moja vest je bila —
Preplašil ti si me iz mojega
Miru, ti si pobožno mojo misel
Napojil zmajevim penečim strupom,
Divjaške groze si me ti privadil —
Kdor sprožil na sinovljo glavo je,
Zadene tud sovražnikovo serce.

Nedolžne deteti i zvesto ženo,
Namestnik! moram tvoji besnosti
Otetí. — Ko napenjal sem tetivo;
Ko roka mi je trepetala; ko si,
Divjaje grozovito, me primoral,
Da sem na glavo detetu pomeril;
Ko sem pred tabo vil se in te prosil:
Tedaj prisegel sem v globokem sercu
Prisego grozno, Bogu le vedečo,
Da perve strele prvi cilj bo tvoje
Sercé — Kar sem prisegel v bolečinah
Te ure, v gnjevu tem peklensko vročem,
To mi je svet dolg — plačati ga hočem.

Gospod si moj i mojega cesarja
Namestnik, ali cesar bi ne bil
Se derznol, kar se ti prederznol si.
Poslal te je v dežele té, da sodiš
Pravično — ostro, ker je merzek nam,
A ne, da bi ostudne svoje želje
Napajal v kervi sebi na veselje;
Še stari Bog plačuje in kaznuje;

Iz tula, bridkih bolečin poslanka,
Ti moj zaklad, največa dragotina! —
Namenil sem ti cilj, ki ga do zdaj
Pobožna prošnja mogla ni prodreti —
Al tebe, zvesta strela, ne odbije —
I ti, prijazna žila, ki si vedno
Služila verno mi v veselih igrah,
Ne odpovedi mi v resnobi strašni!
Le zdaj še derži, o tetiva zvesta!
Ki marsiktero vergla si pušico —
Če moja roka to zastoj požene,
L e to imam, za njo ne bo nobene.
(Popotniki se prikažejo na potu.)

Na to kamneno klop, izsekano
Popotniku v počitek kratki, sedem —
Tu ni domovja, tu je vsaki tujec —
Drug družega ne praša, kaj mu je
Na sercu, mimo vsak hití: v skerbi
Vtopljéni tergovec i romar lahko
Prepasani — bogaboječí mnihi,
Samotni ropar, radostni igravec,
Tovornik s težko obloženim konjem
Iz dalnih v dalna mesta potovaje,
Ker vsaka pot derží na kraj svetá.
Vsi hodijo po svojih potih, vsaki
Na svoje delo — jaz grem na moritev!
(Sede.)

Sicer, ko oče je od doma šel,
Preljuba otročiča, kako je
Veselje bilo, ko je vernol se,
Ker s praznoj rokoj ni prišel nobenkrat,
Prinesel vama vselej kaj, al krasno
Cvetico gorsko, ali redko tico,
Al okamnino lepo, kakoršne
Po gorah sem ter tje nahaja potnik —
Zdaj oče drugo lov loví, sedé
Na robu divje poti misli na
Moritev, vzeti če sovražniku
Življenje — In sedaj tud misli le
Na vaju, mila moja otročiča!
Da more vaju maščevavni roki,
Nedolžnost vajno ljubljeno oteti,
K moritvi zdajci hoče lok napeti.
(Vstane.)

Prežim na plemenito zver — Ak se
Ne naveliča lovec dan na dan
Pohajati po gori v merzli zimí,

I po skalovji v smertni skakati
 Nevarnosti, i plezati po gladkih
 Pečinah, kjer prileplje lastnoj se
 Kervjó, da ustrelí ubogo kozo —
 Jaz višo ceno pristrelím, sercé
 Sovražnikovo, ki me hoče streti.
 (Od daleč se čuje vesela muzika, ki se bliža.)

Vse žive dni sem nosil togi lok
 I uril ž njim se po pravilih lovskilz;
 Zadel sem v černo piko mnogokrat,
 S strelišča marsikteri dar na dom
 Prinesel; ali danes pogodím,
 Da še nikoli tako, kar živim:
 Moj bode v naših gorah prvi dar.

Kralj Dečanski.

(Poleg Subotičeve junaške pesmi „Kralj Dečanski.“)
 (Dalje.)

V.

Pod Skadrom ste se zbrale dve vojski: kralj Stepanova, imajoča čez 5000 mož, in pa Dušanova, komaj 1000 mož močna. V Stepanovi vojski so bili večidel očetje, v Dušanovi pa njih sinovi. Med Stepanovimi je bil tud Francoz Baldovin, ki je vodil 200 Francozov; njega druga Serbska gospoda niso hoteli s seboj imeti, toda kraljica ga je umela vriniti in vsiliti v njihovo družbo, govore kralju, da se more na njega bolje zaupati, ker on in njegovi Francozje nimajo sinov v nasprotni vojski, kakor drugi Serbski vodji, kajti vsakemu je težko vdarjati na svoje. Stepanova vojska je bila razdeljena na troje: eno je vodil sam Stepan, eno knez Vladislav, eno pa Baldovin. Baldovin s svojimi Francozi se je bil nekako primeknil k Dušanovemu dvoru na Drimcu, kjer je mislil mladega kralja zalezti in nekako končati, ali Dušan ni bilo tam. To ga razjezi, zažgé dvorove in se pri Stepanu lepo izgovori. Dušan je bil v Skadru. Ko mu prinesó naznanilo, da so mu grad požgali in da se trojna vojska k Skadru primika, gre jim s svojimi junaki naproti. Francozi so bili precej v boju. Na nje udari Dean s svojimi Zečani in jih odbije. Zdaj Baldovin spazi Deana, požene konja k njemu ter mu reče: „Knez, želja se ti je spolnila, lej me zdaj, da se poskusiva, kdo bode večí junak.“ Začela sta se boriti prav po junaški in borila sta se dolgo, pa nista mogla eden drugemu kaj storiti, in kakor sta si hudo dajala, mogla bi bila oba poginiti, ko bi ne bila med tem prišla od Dušana zapoved, da se imata neutegoma k svojim verniti. Prepričal se je namreč Dušan, da zares oče sam vojsko proti njemu vodi, pa dá svoji vojski zapoved, umekniti se unstran reke Bojane. Ta zapoved ni bila po volji, bili so željni boriti se, pa se niso le premaknili ne. To vidi Dušan, stopi pred nje in reče: „Po čigavi kervi vas je žeja prijela? čigave glave mislite odsekavati? strela z neba bi v me udarila in sama bôžja pravica bi me preklela, ko bi vam dopustil, na nje iti, preden se nismo prepričali o tem, jeli niso očetje doma ostali in so le sovražniki pred Skader prihitali. Ako nečete mene poslušati, sam pojdem tje, pa naj iz mene napravijo, kar jih je volja. Rajše po krivici poginem, kakor bi dal očete po sinih

klati in to brez potrebe in brez vsake pravice. Zdaj bom vidil svoje prave prijatelje: kdor me ljubi, pojde z menoj.“ To izreksi zasuče konja proti Bojani in za njim jašijo vsi drugovi čez vodo.

Kedar to kralj Stepan upazi, reče gospodi: „Slušajte, svetla gospoda, Dušan je vojsko čez vodo prevel, zdi se mi, da bode dobro. Jaz pojdem sam čez vodo brez vojske in brez spremljevalca, in ako me serce ne prevvari, končali bomo vojsko še danes. Ko bi se pa le prevaril in suženj onstran Bojane ostal, vsi poslušajte kneza Vladislava, ti knez pa samo korist domovine. Gospoda so se prepadli in jeli kralja prositi in rotiti, naj ne hodi onstran vode, ampak naj pošlje Dušanu poslanca. Stepan pa se ne dá pregovoriti, sede v čolnic in veslá čez vodo, v roci se mu trese bojno kopje. Sin spozná svojega sivega očeta, meč mu hoče iz rok pasti. Obe vojski je prevzela mertvaška tihota, nikjer ni ne glasú slišati. Preveslavši Bojano gre Stepan pred Dušana, pa mu reče: „Izderi sabljo, serbski kralj! serbski kralj te zove na boj; potegni sabljo, pa si pridobi slavo, kakoršnje naj si nihče pridobiti na more. To ti je lepa prilika, da nad očetom pokažeš nauk, kterega si od očeta prejel, in tako oslaviš sebe in mene. Za mojo krono te želja vleče, lej jo glavo, ž njo je krona tvoja.“

Dušan začuvši take besede, verže od sebe sabljo, rekoč: „Nimam sablje za očeta kovane, imam pa persi za očetovo sabljo! Kaj sem, oče, tebi pregrešil, da si na me vojsko vzdignil? Dosehmal so gostje hodili k meni in se v Skadru veselili, ali ti jih nisi imenoval nezvestnike in nisi na nje vojske pošiljal. Zakaj si zdaj to storil, moraš ti vedeti, meni ni znano. Da si mi moje dvore požgal, ti si jih zažgal, gospodar si svojega imetka, pa moreš storiti, kar te je volja, zato ti ne bom prigovarjal. Ti bi rad mojo kri prelil, tudi ta ti je na voljo dana: dal si jo, moreš jo torej vzeti, ne bom ti zato besedice zinil. Ali da si očete nad sinove vzdignil, to ni prav, to je pred Bogom greh. Če že le mora kri odkup biti, prelij mojo, pa ne one svojih prijateljjev. Sebi, oče, ne teri perot in Serbiji ne puli perja!“ To reče in sterga oklop s persi, ter jih gole očetu pomoli. To spazite obe vojski in kakor iz enega gerla se začuje, da se Bojana od glasa zatrese: „Bog živi našega mladega kralja!“ To je bilo vsem milo, nikomur pa ne tako kakor samemu kralju Stepanu, ki je meč od sebe vergel in Dušana pričo vseh objel. Ta hip zagermi od obéh strani Bojane: „Bog živi kralja Stepana!“ Dušan poklekne pred očeta, ki mu dene roko na glavo in ga blagoslavlja. Pomešate se obe vojski, očetje se objemajo s sinovi, povsod je radost in veselje.

Oče in sin razpustita vojske in ostaneta s knezovi v Skadru, kjer so se gostili in veselili. Ko pride glas od te dogodbe v Prizren, razveseli se celo mesto, samo kraljica ni vesela in pa knez Baldovin, ki stoji s po-bešenimi očmi pred njo in posluša njene besede: „Tako je tedaj vse nade odnesla voda Bojana! Hvala ti, knez, za tvoj trud, z drugim ti ga ne morem poplačati. Ko Dušan na prestol sede, on se ti lepše zahvali!“

Te besede Baldovinu kri v lica naženó. Ne pomišlja dolgo, pa reče: „Dušan ne sede na prestol! Tebe je želja za sina krono pridobiti, vidiš pa, da to drugač ne gre, kakor da se Dušan s poti spravi. Ti bi se ga rada rešila, pa tudi meni je na potu, za kar še ti ne veš, in to je, kar me je dajalo dozdej tebi za pomočnika, in sem skušal po varnem potu njega od-

straniti, ali to se ni po godu izšlo, vse namere so se razkadile. Meni je na potu, ker ljubi prelepo devico, katero sem si jaz izbral in ker sam vem, da se oba ljubita, zato ga ni za me nobenega upa, da bi ona moja postala, dokler je Dušan med živimi. Ker pa brez lepe unuke Grebostrekove živeti ne morem, zato sem sklenil njega s sveta spraviti. Imam dobro oko in strelco, ki ni vajena cilja zgrešati. Jaz tebi tako to pridobim, za čimur te serce vleče, ti pa meni dobiti pomagaj, brez česar živeti ne morem."

"Za to ne skerbi — reče kraljica — kedar Dušana več ne bode na svetu, tedaj bo kraljica Marija naj mogočnejša, pa bo unuka starega Grebostreka morala tvoja postati."

"Kakor hitro se kralj Stepan v Prizren verne, — reče Baldovin — precej pohiti Dušan v Zerzevo. Jaz ga tam pričakam, lesovja in goščave je tamkaj dosta, zginil bo brez sledu; kar sem rekel, to je storjeno, sam Bog ga ne more obvarovati." To rekši se kraljici nizko prikloni in odide.

Med tem je gostil Dušan v Skadru svojega očeta in drugo svetlo gospodo. Vsi so bili veseli, naj bolje pa Stepan. Od veselja mu je serce poskakovalo in poln radosti beseduje: "Nisem ga imel srečnejšega dne od tega v celem življenju. S težko skerbjo in černo žalostjo sem iz Prizrena semkaj šel, solnce mi je černo sijalo in življenja sem bil nevoljen, ali zdaj se mi je nebo razvedrilo, veseli me po svetu gledati, polno mi je serce v nedru, duša mi je mirna in vesela. Za vse to se imam zahvaliti mojemu sinu, dragemu Dušanu. Poželi, sin, česar te je volja, kar poželiš, ničesar ti ne odrečem."

Dušan se nemalo zamisli, pa odgovori: "Česar mi je treba, to si mi že davno dal, več od tebe hoteti, ne bi bilo lepo. Ali imam skrivno željo in če mi to eno željo izpolniš, več mi s tem storiš, kakor če mi daš z glave krono. Dopusti mi, mili oče, da po volji izberem kraljico iz Srbije, iz tvojega kraljestva."

Oče na to odgovori: "E, lej tu naše prijatelje, tu so tvoji, povem jim kaj in kako. Slušajte, svetla gospoda, kralj me prosi, naj mu dovolim izbrati si kraljico iz mojega kraljestva. Jaz sem mu govoril, naj zasnubi ali hčer Francozkega ali Ogerskega kralja, ali pa hčer carigrajskega cesarja, ali on neče device iz tujega. Toda jaz se bojim, svetla gospoda, da se iz tega ne porodi prepir in ne postane sovražstvo med gospodskimi družinami, kar bi kraljestvu mnogo neugodnosti zavdali moglo."

"Pusti kralja — poprime knez Vladislav za besedo — naj izbira po svoji volji, komur hoče dati serce in roko; mi se zaklinjamo, da bomo prijatelji tiste rodovine, katero kralj Dušan osreči."

Vsa gospoda na en glas zavpije: "Izbiraj, kralj, kakor te serce žene; kateri koli bodeš svojo roko dal, ona bode nam vsem posestrima, in vsi se bomo ž njo ponašali, kakor bratje z rojeno sestrico."

Stepan to začuvši reče: "Ker so rekli naši prijatelji, hodi ti dovoljeno; ktera sestra ima take brate, ona se more bolje ponašati, kakor bi bila cesarskega rodú."

Vsa gospoda na to zaprosi: "Povej jo nam, da ji ime vemo, in gremo se ji poklonimo."

Dušan na to reče: "Hvala tebi, mili oče, za tvoj blagoslov, in vam, svetla gospoda, za bratovsko ljube-

zen! V Ozrojevem v belem gradu Novakovem cvete erdeča rožica, ki si jo želim za kalpak djati. To je sestra Deana Žarkoviča, vnuka starega Grebostreka, po imenu Angelija."

Kakor so gospoda ime zaslišali, spregovori knez Vladislav: "Jaz poznam starega Grebostreka, ž njim sem bil dokajkrat v boju vkup. Srbija ima dosti dobrih vojvod, ali staremu Grebostreku se bodo vsi radi in veseli poklonili. To ime je vsem Serbom milo, ž njim se Srbija ponaša. Poznam tudi mlado Angelijo; ko bi bila Vila, lepša bi ne bila, ko bi bila angelj, boljša bi ne bila. Vredna je kraljeve krone, s talo krono in kraljico, bratje, se moremo hvaliti in ponašati."

Vsi zavpijejo: Bog živi mlado Angelijo, naj bode srečna; Bog ji daj dolgo življenje, polno veselja in nikoli žalosti!

Gospoda so se lepo še nekoliko vkupaj veselili, po tem pa so se poslojili s Skadrom in šli spremit kralja Stepana v Prizren in kesneje od tod vsak na svoj dom.

Ko so se od Dušana gostje razšli, ni nič počakoval, ampak šel je precej v Zerzevo. Junak je device zaželel, pa ni mogel časa trošiti. Kakor ga Angelija ugleda, priteče k njemu in se mu obesi okoli vrata. On jo objema in poljublja, kakor dete mater, in ko bi bilo volji dosti moči dane v serce bi si jo bil namestil. Komaj se spomnita starega deda, pa hitita k njemu, dekle ga objema in poljublja, Dušan pa ga poljubi na modro čelo.

"Kako je, kralj" — poprašča Grebostrek — "jeli se je nebo razvedrilo, ali se je še gromov bati?"

"Kakoršnji so se vidili oblaki" — odgovori Dušan — "božja moč je strelco odvernila, upati je, da bode dobro. Moja volja ni bila nikoli nad očeta orožje dvigati in sine proti očetom voditi. Čistemu sercu sam Bog pomaga, dobro ne ostane brez plačila. Oče mi je naj bolji dar podelil, pa mi je odobril mojo ljubezen in dal blagoslov za ženitev. Druga gospoda so moj izbor radi poterjili in so mi obljubili, da bodo bratje Angeliji. Zato pa, knez, združi z očetovim blagoslovom svoj blagoslov in dopusti, da se moreva poročiti in to naj se zgodi jutri dopoldne. Na juternji dan sem se rodil, ugodnejšega dočakati ne morem. Kar bode, naj se na tihem zgodi, in svatba naj se kesneje obhaja, ko odvedem sinaho k očetu, v belem Prizrenu. Dovedel sem nekaj prijateljev s seboj, kum bode Vukašin Meršnjavič, stari svat Relja od Tuhelja, dever pa mladi Lazar in tvoj duhoven naj molitve opravi."

Dušan preneha in Grebostrek odgovori: "Ker je volja Serbskega kralja Stepana in ker so privolili gospoda, umirilo se mi je serce. Za me ne more biti večega veselja, kakor tebi dati svoje dete; vse drugo je v božjih rokah. Ako more z mojim blagoslovom vajina sreča še večja biti, dajem ga iz vsega serca."

Drugi dan je bila poroka, Angelija postane kraljica.

V Ozrojevem dela reka Planik bistro jezerce. Semkaj privede Dušan kraljico. Sede ž njo na kamno klop, pa ji reče: "Tukaj ste me prvičkrat tvoje čiste ustnice poljubile, in tukaj naj prvi poljubek moža zvezo za večnost uterdi. Beseda se je izrekla, ki naji je za vekomaj nerazdružno zvezala. V mojo dušo se je tvoja zila, v tvojem njedru moje serce bije. Naj se dvigne vse proti meni, zgubil bom krono in glavo, moč in kraljestvo in vse drugo, kar ta svet daje, samo tebe

ne bom zgubil, ti si moja, dokler imam dušo. Ti si mojega življenja svetla zvezda, ki mi bode svetila k moji slavi in ki bode Srbiji žarko solnce. Kraljico sem te naredil, ako Bog dá in sreča junaška, naredim te tudi cesarico. Svetli gospodje, ki je vsak malega kralja vreden, se bodo poklanjali pred teboj; tvoje je Primorje, tvoja Arbanaska, mala Zeta, Zaholmska, Rasija, Srbija in Bolgarska; ako Bog dá in sreča junaška, tvoja bode tudi Macedonija, Romanija in lepe zemlje pri morju. Tvoje ime, sladko moje serce, bode z zvezdami na Serbskem nebu napisano, pozni zanamci ga bodo v pesmih slavili, v pesmih, ki ne umró, dokler se bo čul iz ust serbski glas.“

On govori, ona ga pa gleda. Kedar se njegovo oko zasveti, tudi v njenem svetel žarek zasije, kedar njegovo lice poermeni, tudi na njenem rožice zacvetó, tako ste obe duši v eno zlite, obé serci v eno ster-njene. On govori, ona ga posluša. V bistrjih očesih se ji vidi san ljubezni s svojimi krasotami. Ona mu tiho odgovarja: „Moj Dušan, tvoja ljubezen je moja krona, serce tvoje je moje cesarstvo.“ To govoré naslóni svojo glavicó na njegove junaške persi, in iz oči se ji potočite dve biserne zerni črez lepo lice.

Kar zavrisne. Ostra strelica jo je zadela ravno v snežene persi. Kri se vlije po beli obleki in porosi zeleno travico. Bistro oko pogleda Dušana in merkne, kakor žarko solnce, ko ga oblak zakrije. Bele roci se stisnete terdo in ovijete okoli vrata ljubljenega junaka, noče se od njega ločiti. Volja je močna, ali le pri živem telesu, roci ji omahnete, ker duša odhaja. Pervi hip Dušan okamni, roka se mu sama nese k strelici želé jo od serca zadržati. Drugi hip mu nesrečo pokaže, vidi ji smert na licu razlito. V junaku zajóče serce in v tugi tako zastoče: „Solnce moje, jeli hočeš zaiti? nebo moje, jeli mi se zapiraš? strelica ljuta, morje da te požre, zakaj nisi mojih persi zadela?“

Kar iz lesa zagermé besede: „Ná tudi ti, da te želja mine!“ in Baldovin skoči pred Dušana, pomeri vanj strelico, ali mu je oko potemnelo, strelica šine kralju črez glavo. Zdaj izdere meč in zarjove kakor ris in na kralja pritisne. Kralj ga pograbi za roko, izvije mu smertonosni meč, pa ga porine vanj, da mu megla oči prevleče. Verže ga na tla in hiti k umirajoči kraljici rane gledat in leka iskat. Ona odpre tamne oči in na kralja milo pogleda; za čas ji lice erdečica preletí in usta se nasmehljate. V tem mu blaga nada zasveti, ali precej premine, ker so se oči precej zaperle; erdečica prejde, smertna boja se poverne, z nasmehljajem ji je duša odletela. V Dušanu hoče serce počiti, merzlica ga trese, vid ga mine. Počne kričati. Na krik pridejo druga gospoda. Dean vidi, kaj je in kako, pa pristopi k Baldovinu, ki mu parajo ognjene bolečine serce in se vije, kakor pohojen červ. V Deanu kri zavre, potegne nož od za pasa, zgrabi kneza za roko pa ga vzdigne s trave, da ga prebode. Baldovin malo k sebi pride in odpre oči. Dean vidivši, da je še duša v njem, ga spusti nazaj na zemljo in se pripogne k njemu, pa mu govori: „Govori knez, da te pekél, kaj si mi sestro ustrelil, jeli si se pomamil, ali te je kdo najel?“ Baldovin gleda Deana in reče z votlim smertnim glasom: Jeli kraljica dušo izdihnila? Ko Dean to zasliši, prižge se mu v sercu živ ogenj; mahne z nožem, da prebode kneza, in z udarcom mu odgovori. Ali mu roko misel zadrží, da bi udarec utegnil skrivnost zakopati, zadrží se pa mu odgovori: Vsemo-

gočni Bog nedolžnega varuje, kraljica bo rano prebolela. Ko začuje Baldovin te besede, pritisne mu strašna misel dušo, da ostane Dušanu Angelija, in napolni ga s pek-lenskim besom. Z zobmi zaškriplje, pene se mu iz ust prikažejo, truplo mu začne kerč lomiti. Ko znova nekaj k sebi pride, popraša ga spet Dean: „Povej, knez, na kom je krivica, kajti gorje tebi, če bo po tebi nedolžni terpel!“ Baldovin umirajoč ubojstvu laž dodá, da zbudi čérni duh meščevanja pa Deanu tiho reče: Dal mi je v roko ostro strelico kralj za sinaho, kraljica za sina.

To rekši izdihne peklenško dušo.

Med tem dovedejo slepega Grebostreka k mertvi vnuki, ter položé mu roko na hladno njeno čelo. Roka mu zaderhti; serce v persih se mu ustavi, roke razširi, na vnuko se zgrudi — mertev. (Konec prihodnjí.)

Mladomašnik v Dobrinju na Kerku.

(Konec.)

Hoče li svi plesati ili ne? S toga niče drugi odgovor, t. j. po njihovom sudu morali bi svi, koji su na piru, plesati, jer da i to spada v te svečanosti; nu nek-kojim se neće anjekojim se opet i nepristoji v to javno kolo stupiti. Sveštenici dakle izpričaju se tom prilikom pred svimi pirovljani; ovi dakako na to privole, te su zadovoljni, da su barem časak prisutni kod njihova prebiranja i kolanja. „Prebiranje, širenje i naokolo“ to su da tako reku tri figure tega nedužnoga narodnoga plesa, a tako su proste, da može i neuk v kolo stupiti i uz njih, dakako slabo, nu ipak plesati.

„Mesta, mesta... na stran“. — Oho što je to? što narod tamo v onu ulicu utiče, valjda se tamo nje-kakva nesreća dogodila, nu to ne može biti, jer se već vratja i grohotom smije. — „Mesta... na stran.“

Dočim su se ove rieči razliegale onom uzkom ulicom, a oči svega naroda, što biaše na plokati, tamo uprti bili, stupi na svetlo nekakov starac razkidanac, sav ocrnjen i namazan, pjenicom, kuharicom i velimi kuharskimi vilicami za pasom i bog znade kakovim još-šte kuharskim orudjem naružen i naprtjen. Do njega dva visoka razdrapanca, dugim i čadjavim ražnjem v ruci a na glavi prkosi jim visok lonac, i tu su tobož nekakva dva redarnika, što uhvatiše uhodu pod prividnim imenom bogca. Za njimi, deset korakov ne odalečeni, sliede dvije čudnovate osobe. Jedan v jedvice na sebi nategnutih hlačah, v fraku, kojega okrajci do pete do-sižu, pod gospodskim cilindrom i sivom kudeljom pod bradom; drugim uz njega v ogromnih mornarskih skor-njah, pri hoku visi mu za sablju volji rep, izpod nosa za brke vise mu zečje uši. Tu su valjda dvije pogla-vice gradske, pa hoće da odsude toga zarobljena bogca.

Zapitat će kojigod znatizeljno: kakovi su to ljudi, zar su se opili, zar su poludjeli?

Nisu ni jedno ni drugo: to su nam kuhari te hoće, da šale zbijaju i narod razvesele. To su nam glumni-čari ili da bolje rečem improvizatori. Da vidimo kakov odlomak njihove lakrdije. Gle zarobljenik bježi. Maknula se za njim v potjeru ona dva tobožnja ulana, da ga na sulicah raznesu; medju tim opalil njetko svoj samokres a dosetljiv biegunac na zemlju se svalil triep-teć celim tielom, kao da ga je grozno zrno ranilo itd.

Na gledalce tako smieh udaril, da se večina do zasmiejala. Kadno kadšto tako smiešna svoja predstavljanja ovršuju, da i gdekoja baka, na svoj štap naslonjena, ruke sklapja, suze s radosti proljeva i par krnjastih svojih zobov svietu prikazuje.

Za večerom steku se pirovljani v kakvu posebnu, zato već pripravljenu kuću i tu provedu plesanjem i pjevanjem dobar kus noći. Tako se svrši ta nedeljna zabava. Pir traje dva, tri dneva, ili koliko već primore obitelj mladomašnikova takove troškove podnieti.

Evo ti, mili čitatelju, nekakav slabo narisani i nacrtni primjer svečanosti, navada i veselja, što se oživotvori v srdcu svakoga domaćina prigodom velika dneva, kad mladomašnik zapjeva prvi svoj „Gospod s vami“ a sto i sto raznih glasov složno odgovori „i z duhom tvoim“. Nije tu orguljev, nije puhalice, fikalice ni gudalice; niti je umetnih raztezavac niti je sladkih nerazumljivih raztezavac, nego je suudarno, jednoglasno i pobožno srdce dirajuće pjevanje. Prosto je. Neka je. Milo je. Dal Bog, te tako nam obstalo, ma bilo i do konca svieta.

Domaći pomenki.

III. Naši mladini o pomenstvu.

Ljubi moji! V prejšnjih pismih smo se ozerli okoli sebe na deželo; vidili smo, da se čas precej trati, da ga je treba razdeliti. Gotovo bi za mene, bratje moji, bilo nar več veselje, ako bi bil spodbodel kterega izmed vas, da si sam po svoje razdeli dragoceno mladost, da cele ne zgubi, hoté celo obderžati. Mladost je res naj lepša doba našega življenja. Pa zakaj? Ker še nimamo težkih skerbí, ker se še ne oziramo v sedajnost in le v prihodnosti živimo, ker se še nismo odločili, s krepko voljo se lotiti težkega dela.

Vsak človek ima na svetu svoj posel. Zato mu ne ostaja veliko časa, da bi ga obračal po svoji volji. Pa to, kar dela, naj tako dela, da bo zmirom še nekaj dalje segal, kakor segajo roke in oči. Kmet zvečer praznuje; uradnik zapusti pisarnico. Ta se gre sprehajati, oni počivati; ta prebira novine, lepoznanške stvari, gre na ples; oni pa premišljuje, kaj bo jutri delal, ali mu bo dal lepo vreme mili Bog, kako bi se berž iznebil tega ali unega dela. Tudi vi, ljubi moji, praznujte večkrat; vam še so dani posebni šolski prazniki. Kako imamo rabiti šolski čas, to mi pomagajte preiskovati.

Pri vsaki stvari gledamo na podlago; po nji sodimo tudi vrednost bodi si stvari ali djanja. Na skalo stavimo hiše, ne na pesek; pri koreninah ogleduje vertnar svoje drevce in sodi, ali se mu bode prijelo in rodilo. Dom, vera in pravo, ne pa častna hvala in blago spodbada tudi marsikterega izmed nas, da bi pomagal državi, cerkvi in rodu. To so gotovo krepke moralne podlage. — Pa vednost je tudi celota, mora tudi stati, ako hoče obstati, mora tudi imeti podlago. Vednosti je pa precej. Mora li toraj biti tudi precej podlag? Nekteri bi rekli, da. Saj ima natoroznanstvo drugo podlago, kakor računstvo, oboje pa drugo, kakor jezikoslovstvo. Eden vpraša, kaj je edinka; drugi, kaj je rastlina; tretji, kaj je glagol? i. t. d.

Povsod je treba tega ali unega za podlago. Pa ena reč se prilega vsem tem prašanjem po podlagah,

povsod namreč poprašujemo, kaj je to? S temi tremi besedicami pa se lahko več vpraša, kakor odgovoriti morejo nar bolj učeni možje. Poprašujejo po pomeni nekake stvari. Vidimo toraj, da je vsaka vednost sozidana na skalah pomenstva. Bolj ko so ji pomeni jasni in razumljivi, bolj terdna, gotova je tudi vednost. To spričuje računstvo. Tu je vse pomenstvo. Hirajo pa tudi vednosti, ki nimajo pravega pomenstva; brez pomenstva pa vednosti ni. — Moj nasvet za šolsko leto naj bo toraj kratek in težak, pa gotovo bomo dosegli svoj namen: Vadimo se pomenstva. Ker šola ni tako ustrojena, da bi se na eni strani izurila človeška pamet, je treba, da se izuri na vseh straneh. To ho pa le tedaj mogoče, ako segamo vselej do korena, ako s korenom vred presadimo novo besedo v našo pamet, ako vprašamo, kaj je to, berž ko vidimo, slišimo, beremo kakovo reč. Ktere znamenja se prilegajo ličnim stvarém, po kterih znamnjah so si stvari različne; odkod se beseda izpeljuje; ktero besedo rabijo naši bratje Jugoslovenci, Rusi, staroslovenščina i. t. d.?

Jaz rabim za nemško besedo Begriff povsod besedo pomen. Nisem je res našel niti v Vodnikovem (Cigaletovem) besedniku, niti v Veseličevem ilirskem. Eden pravi, da je misel, zapopadek, razumek, zaumek. Misel biti ne more, ker misel je le prava ali kriva oblika pomena v naši duši. Kdor soparne moči v hlaponu ne pozna, si misli, da pklensček sopiha po železnici. Zato pa pomen hlapon ostane le zmirom eden in enak, dasiravno so misli različne. Zapopadek je že precej v rabo prišel. Vendar se mi zdi kriv in ponemčen. (Zapopasti = begreifen od popasti = erhaschen). Zapopasti pa tudi rečemo od duše, ne pa od stvari. Ali to zapopadeš? ne pa, kaj zapopade ta stvar. Tako pa tudi razumiti rabimo, od koder se izpeljuje razumek, zaumek. Nikoli nisem slišal, kaj je razumek te stvari, ali kaj razumi ta stvar.

Toraj moramo ločiti dušno moč, ktera si pomen misli, in pa pomen, kakoršen je. 1) — Se ve, da mi bi lahko rekli, da je pomen le Bedeutung, ravno kakor znamenje za pravo reč. Saj je ravno to pomen pomena, da nam pove potrebne znamnja, po kterih se stvar razločuje od drugih pomenov. Ta razloček nam kaže tudi latinski intellectus. Po moji misli ima pomen tudi tisto korenino, kakor pamet, naj viša dušna moč. Rabimo tudi glagole: pomenkovati se, spominjati se, kakor grški διαλεγεσθαι (λόγος = pomen) to je, pomene izdelovati in si jih priobčevati, zmenjavati. Veste, da pomen ima dve strani: obsežek in zaderžek? 2) Je pa mnogo pomenov, kteri imajo v tujem jeziku širji ali oži obsežek pri enakem zaderžku, ali pa nekaj različne zaderžke. Na to pa je treba posebno paziti, da ne pišemo v tujem duhu. Tako je vera bolj fides, kakor Glaube, ker je fides Autoritätsglaube. Kdor bi postavim se lotil, kaj zapisovati o dušnih močéh, bi komaj izpeljal. Pamet 3) je sadaj Gedächtnis, sedaj pa Vernunft. To pa ste dve čisto različne moči naše duše.

- 1) Nemška beseda Begriff ima dvojni pomen, logični in psihologični. Zato se morebiti ta Begriff lahko razcepi v pomen za logični in zapopadek za psihologični pomen.
- 2) Gospodu Veseliču je pa vsaka plat celi pomen.
- 3) O pameti sem precej premišljeval. Teško je razne njene pomene zediniti. Naj se toraj bistrejše glavice poskušajo

— Naj potrebniji nam je bil pomen pomena. Kako se pomeni obdeljujejo, nas uči pomenstvo. To je tako važna vednost, da bi bila vredna premišljevanja nar bistrejših glav. Nasledki so gotovo veliki. Dosihmal pa se je za prozo pri nas le malo storilo. Brez terdih, jasnih pomenov napredovanje slovstveno mogoče ni. Le eno besedo pretresimo, ktero dandanašnji velikokrat beremo — zakonodavstvo. Pisatelj je berž ko ne mislil na Gesetzgebung. Imeli smo zakonodavstvo ali sadaj imamo zakonostavstvo. Česar še ni, se ne more dati. Toraj se mora zakon pred postaviti, kakor se da. Mi ga pred stavili nismo, temuč smo le jemali, kar se nam je davalo; sadaj bomo mi tudi stavili. Zato pravimo tudi zakonu postava, to kar je postavljeno, Gesetz. Tudi Gerki pravijo νόμος τῆναι. Toraj rabimo zakonostavstvo namesto zakonodavstva. Koder so nemške besede rabijo, se misli ne priobčijo vsem bravcom; koder se ponemčene besede rabijo, se pači lepi slovenski jezik. Vsigdar mi je pa žal za zdrave glavice naših pisateljev, ki se po teh dveh potih ogibajo dušnega truda, pa tudi pravega pomena. 4)

Razan nam posebno potrebne dobre proze so pa še drugi dobički posebno veliki. Neki učeni mož mi je rekel, da med ljudmi ne bi bilo nobene razpertije, nobene tožbe, ko bi vsak vedel tudi pravi pomen te ali une reči. Kjer so terdne, stroge definicije, ondi dvombe ni. Niti na književnem polji, niti o politiki ne bi bilo toliko kavsanja, ko bi vsi tisto mislili o literaturi, o državi, o pravu, ko bi vsi imeli enake pomene o teh rečeh. — Hasljiv je pa tudi pot, po katerem pridemo do pomena. Preobračati in pregledovati moramo reč od vseh strani, lastite znamnja ločiti od nelastitih, lične pomene od različnih, pregovore in izraze preiskavati, tako tudi večkrat kaj zastarelega, pa dobrega najdemo. Jasnost in globočina bode potem krasila našo pamet, naš um. — Pa, dragi moji, kdo bi mislil, da nam jasni pomeni zlahkajo tudi serce? Le kratke psihologične opazke nam bodo to razjasnile. — Kedar je človek žalosten, se ne pogovarja rad. Merzi ga vse. Prijatelj ga upraš, kaj mu je? „Ne morem ti povedati, le pusti me.“ Vendar pozneje izve, da mu je dete umerlo. Pogovarjata se o ranjkem. Sadaj pa revni oča ni več žalosten; zvedel je, da sinu ni bilo več pomagati, da ga je Bog rešil bolečin, da se raduje zdaj z angelji, da mora vsak človek umreti. Smert ni več najviše hudo, temuč najpotrebniša prikazen na zemlji. Zahvali se prijatelju za tolažbo, zdi se mu, da se mu je težek kamen od serca odvalil. Pomen smerti je bil poprej staremu čisto tamen, govoriti o njem toraj ni mogel. Pogovarjaje se pa si je pomen razjasnil. 5) Druga. Siromaka lakota tare. Sosed mu je bogat; hoče ga okrašt. Je že v njegovih shrambah, nihče ga ni čul.

o tem pomenu. Vendar se mi toliko zdi, da je pamet dušna moč, ki pomene izgotavlja, izgotovljene pa sklada in obderžuje. Na ta dvojni pomen kažejo izrazi: a) pameten, nespameten; nima pameti, je ob pamet prišel itd. b) zapomniti, spomniti se, zapametovati, na pamet priti. Kaj nek more biti ji korenina? Kaj besedi um? Ali res ε-ω, kakor Jungmann terdi?

4) Pa saj se nemške besede sramožljivo skrivajo za „Anführungszeichen.“

5) Bolj resnično je toraj: getheilte Schmerz ist halber Schmerz, kakor pa, getheilte Freude ist doppelte Freude.

Prilezel je noter, da sam ne ve kako. Trepeče; ne ve pred kom. Postaja; ne ve zakaj. Jezi ga, da je že tako daleč prišel do poželjene reči. Rad bi jo pustil pri miru; pa ga spodbada neka zmešanica sramote, želja, veselja, žalosti, da vendar jo vzame. — Naš tat je zato le tat. Pa na eno gotovo ni mislil, namreč kaj dela, kaj se pravi krašt. Gotovo, ko bi bil pred vratmi počasi sam sebi rekel: „Sedaj hočem krašt, gotovo bi se bil zdramil, ustrašil bi se bil pred sam svojo besedo in bežal. Ali po naše: pomen kradenja bi se mu bil nekoliko razjasnil. Tako zmešani pomeni so vse strasti 6), razni fanatizmi, ljubezen, napuh, požrešnost itd. Strasti so pošasti. Beli dan jih prepodi, ako jih le obsije. Tako bežijo tudi černe strasti pred zlatimi žarki jasnih pomenov. J. Geršak.

Sedajnost, preteklost in prihodnost.

(Spisal A. Okiški.)

Besedo čas izgovarjamo v mnogem pomenu. Po naj širjem obsegu pa znamenjuje tisto neznansko širjavo, ktero je Stvarnik odločil vesvoljnemu človeštvu, da se po njej giblje in razvija od začetka stvarjenja do konca svetá. Nekteri pravijo, da čas je odmerjen del večnosti. Morebiti, da je njihova razlaga prava. Ali upraš, se, kaj je večnost? Večnost je neskončna, in gotovo je, da konečne bitja, kakoršne smo ljudje, ne morejo določiti in doznati bistvenosti neskončnih stvari, dasiravno jih zavoljo manjega obsega natančneje ogledujem, lože zapominjam, v domišljiji jasniše prestrojam in preudarjam. Kaj je tedaj čas prav za prav, se ne dá povedati, in sveti Avguštin pravi: „Ko bi me nihče ne prašal, vem, če hočem prašajočemu razložiti, ne vem.“ Ostanimo pa pri tem, kar je bilo na prvo rečeno:

Po neznani veliki širjavi se motajo ljudstva in narodi, po razorih časovih hodi vsaki človek od pravega do zadnjega. Toda kakor se verstijo rodovi, tako se spreminjajo tudi te planjave, slehern zarod se suče po drugi: ljudstvo pogine, čas njegov mine. Tako se zaporedoma odmika brazda za brazdo, ter zaostaja v bolj ali manj gosti, ali v popolnoma tamni megli. Vidljivo razsvitljen nam je le oder, po katerem se mi obračamo, nerazvidljivo zapahnen pa nam je prostor, kateri je pred nami. Oddelek časa, po katerem se ravno premetamo, z vsimi okoliščinami, ki se nas dotikajo, bodi si srečno ali ne, imenujemo sedaj, to nam je sedajnost. Vse drugo pa, kar je časa za nami ostalo, kar ga je preteklo, minulo, je minulost. Čas ni neskončen, ampak se steče, ne ve se kdaj, zanesljivo še ne kmalo. Kolikor ga še pride, ali kar ga bo, to je prihodnost ali bodočnost. To so trije poglavitni njegovi predali, katerih ob enem ne moreš vseh obseči in obsegati; če se pogreznesh v daljno preteklost, moraš sedaj iz nemar pustiti, čeravno se popolno ne iznebiš tega, kar te obdaja, in le to ti je preživo pred očmi.

Razgled po neizmernem času pa bi bil težak, ako bi ne bilo mejnikov, kateri ločijo planjave drugo od

6) Alle Leidenschaft ist ein verworrener Begriff, pravi Feuchtersleben v: Diätetik der Seele, ktero knjižico vsakemu priročam, da jo prebira.

od druge. Pametno je tedaj, da so umni ljudje čas razverstili, ker iz njega se izpeljujejo stoletja, leta, mesci, tedni, ure itd. Znameniti dogodki, ki notranje in zunanje zadeve in razmere pri enem, ali pri več ljudstvih in narodih, ali celó pri večini svetá ponavljajo in predrugačujejo, so mnogokrat vzrok, da se preteklost do njih popušča, in se od njih naprej šteje nova dóba. Ne le ves katoliški svet, tudi velik del nekato-liških narodov šteje svoje leta po Kristusovem rojstvu. Dognali smo do letnice 1861, in gibljamo se ravno v devetnajstem stoletji. To je naš čas, je nam sedajnost. Da se še nekoliko pri besedi pomudim. Sedajnost prav za prav je uboga mala trohica časa, trenutek, ki ga še ni — pa je že bil, ali je zginil. Kako kratka je n. pr. ena sekunda; ali če „sedaj“ izgovoriš, je njen začetek odšel, in o njem ne velja več: sedaj, ampak: prej. Koliko bolj velja to od ure, dneva, tedna itd. Vendar s tako píclostjo in natančnostjo ne merimo sedajnosti, marveč jo raztegujemo čez več ali manj časa, kakor zahteva misel ali govor.

Gledé človeške sreče ali nesreče, njegovega početja, stanja in gibanja so si sadajnost, preteklost in prihodnost v neverjetno ozki zvezi. Kakor korenine, deblo in veje na drevesu, tako so zraščene ena z drugo. Sad, ki se žvija sedaj, se je izcimil iz cvetja, ki ga je pognala in gojila preteklost; sadajnost pa cepi mladike, ki bojo obrodile cvetje in sadje v prihodnosti. Tako se versti naprej in naprej: produkti vselejšnje sedajnosti se snujejo iz preteklosti, sedajnost zastavlja faktorje prihodnjim rezultatom. Res je, da mnogo —, premnogokrat vse človeško modroslovje dogodbam našega življenja ne more do živega priti, ker motovoz, po katerem so razversteni in napeljeni vsi primerljeji, nam ni po vsem vidljiv, vleče se po skrivnih tokavah, po globocih nižavah in nedosegljivih visočinah, kajti derži ga premogočna roka svete previdnosti. Sicer pa se dajo najti razlogi marsikterim prigodkom splošnjega in poedinega življenja. Tega nas uči zgodovina, kakor daleč segá nazaj v minule stoletja, ter veleva razumu, da preiskuje in izpeljuje dogodek iz dogodka. Uči nas skušnja vsakdanja, da ta reč je tako, ker je bilo pred tako, una pa je drugač, ker je bilo pred drugači. Če smo se kaj časa tako učili, nam je mogoče gledati tudi v prihodnost. S kolikortoliko, dokajkrat s popolno gotovostjo homo spoznali njen obraz, smo tedaj, bi rekel, preroki.

Vsaki človek, slednja družina, sleherni rod ima svojo sedajnost, preteklost in prihodnost, imajo jih vse ljudstva, vsi narodi, vse mesta, dežele, države. Izberi si stališče kjerkoli, zad ti je preteklost, spred prihodnost, v sredi sedajnost. Če si bil do zdaj ljubljén, premožen, spoštovan in slaven, ti pravijo, imaš lepo preteklost. Tudi se čuje: ta ali uni nima preteklosti? Zakaj? Do zdaj je bil neznan, skrit in neveljaven; če si je pa opomogel, ima srečno sedajnost, naj se mu opotiče, da nima preteklosti. In res, ima ljudi, ki si kar na enkrat iz tamne preteklosti stvarijo presrečno sedajnost, tako da se jim iz té odgrinja in odgerne veličastno razsvitljena bodočnost. More se pa tudi zgoditi, da si je zatamné spet sami, ali jih od drugod zadene gromovit tresk, padeč je časi strašan.

Ko so Napoleona I. s prestola vergli, je blezo izdihnil: „O, da bi bil jaz svoj lastni unuk!“ Češ: Ko bi se imel na kaj opirati, ko bi bila moja dinastija že

vterjena, bi si laglje pomagal, ljudstva bi se zame potegovale; ali kaj čem, ker nimam podpore v preteklosti. — Čujmo temu nasproten, pa vendar podoben izgled. Ni še dolgo, kar je preganjani neapolitanski kralj zaklical Europi: Ali mora tedaj poginiti kraljestvo, katero so kdaj vladali junaški moji prededi, ali moram izgubiti prestol, kamor me je posadila pravica? — Kdo, ki se je količkej poozerl po zgodovini neapolitanski, ne vé, koliko obsegajo te besede milovanega kralja, opirajočega se na slavno svojo preteklost?

Zavoljo velikosti pozemeljskega veličastva se mnogokrat omeni staro rimsko kraljestvo. Kako se je bilo to vladarstvo razširilo čez toliko dežel in ljudstev? Početek je bil majhen in težaven, kakor povsod. Ali ko so jeli junaki kri prelivati in življenje dajati za dom in za svoje, so postavili slavno preteklost, budivno prihodnjemu sveta. Čudovito junaštvo zedinjeno s čisto naravnostjo, z natorno vredjenim življenjem, je povzdignilo moč in bogastvo rimljansko na verhunec, ki ga po pravici občudujemo. Ali ko je na Cincinatovo stopnjo Nero prišel, se je vse spremenilo. Ni bilo nekdanje hrabrosti, ne zmernosti in varčnosti; strahovito drevó se je jelo nagibati in podirati, da se je poderlo: moč rimljanska je sama sebe vjedla, ker je niso varovali in branili, nikar že množili, po izgledu slavne, junaške minulosti.

Po vsi prostorni zemlji so dan današnji raztaknjeni zategli izraelski otroci. Od kod njihova terdovratnost? Od tod, ker se tako terdo naslanjajo na obljubo, katero so že sila davno sprejeli. Njene spolnitve niso hotli spoznati, zatoraj čakajo in čakajo nad tisoč let; lejte, koliko deržijo na svojo pretečenost!

Poglejmo katolicanstvo prvega stoletja. Podstavljalo si je večno nepremakljivo skalo, in nikoli mu ni spodletelo. Oj koliko prihodnost si je vstanovilo v sto in sto letih! Svesto si je svojega prihodnjega večnega veličastva, če se tudi svet potresa, ter se pekel reží in zeva. — Nasproti pa sinovi onega Martina, ki je poleg ledenega življenja beli dan zagledal, stavijo in silijo svojo preteklost v nevidne prostore; zato bolj in bolj razpada njihova sedajnost, in bodočnosti bo jim prej ali slej zmanjkalo.

Preveč časa in prostora bi potrebovali, ko bi še dalje hotli premišljevatí enake izgledé. Dosti tedaj. Ozrimo se pa še kratko na preteklost, sedajnost in prihodnost nas Slovincov. (Konec prihodnj.)

Narodne zagonetke.

(Nabral v Varaždinski okolici in bližnji Štajerski M. Kračmanov.)

Česa ni treba v cerkvi? — Krova nad prodi-kalnicom.

Kaj je to? je čern kak kovač, orje kak orač, na den napravi tristo bregáč; pa je ne kovač a ne orač. — Kert.

Kaj je to? mi imamo takvoga vola, kaj ide v štalo bez kože a iz štale s kožom. — Kruh.

Mnogo je ž njim posla, a kad se speče, mrmrljaju na njega a vsi ga jako ljubiju, kaj je to? — Kruh.

Taki je kak pes, laja kak pes, pak ipak ne je pes; kaj je to? — Kujsa.

Zakaj kokot žmiri, gda poje? — Zato, da bi si kure mislile, da na pamet zna.

Besednik.

Slovenski koledarji. Vsak narod šteje več ali manj koledarjev, da razširjajo omiko tudi med priprosto ljudstvo, ki družih bukev le redkoma kupuje. Mi Slovenci se ne moremo ponašati z obširnimi, bogato opravljenimi časopisi in koledarji, pa bodimo zadovoljni s tem, kar nam v tem oziru vsako leto prinaša; za več in za večih koledarjev in časnikov je nas Slovincov premalo. — Razun kmečke „Pratike“ sta nam prišla na svitlo za prihodnje leta dva koledarja. Pervi je zagledal beli dan „Koledarček družbe sv. Mohora“ ki obsega na XVI + 86 straneh (razun navadne pratike, imenika družnikov in družih naznanil) sledeče lepoznanke in podučne sestavke: Večna luč — Belizar — Herbart Turjaški — Radecki — Sv. Ciril in Metod — Veselica v Studenicah — Narodi in narodnost — Na grobu mlade deklice — Zdravo teló najboljše blagó — Šopek (100) domačih vganjk — vse v čisti, lahko umevni slovenščini. Cena mu je po vseh knjigarnicah 30 nkr. — Za njim je prišel v Ljubljani na svitlo „Domač koledar slovenski“ sostavljen po čast. g. dekanu P. Hicingerju. Vredba tega praktičnega koledarja je vsakemu Slovincu dobro znana, da mu ni treba posebnega priporočila. V podučnem in zabavnem delu prinaša sledeče mikavne reči: Snova nebesnih teles — Stare indijanske mesta in stavbe — Moskva in Petrograd — Celjovec — Idrija (s podobo) — Začetek staro- in novoslov. slovstva — 3 pesmi in več zgledov za opravilne spise, kateri mu posebno veljavo dajejo. Cena mu je 40 nkr. — Naj bi so vdomačila po vseh slovenskih hišah!

* V 45. listu so prinesle „Novice“ program za Slovence gledé ljudskih in srednjih šol, ki ga mora vsak pedagog od konca do kraja poterditi. Da se pa vresniči, naj se pričnè brez pomude izdelovanje potrebnih šolskih bukev. Bistrih za to delo popolnoma sposobnih glavic nam ne manjka; prepričani smo, da bodo v kratkem vse potrebne knjige gotove. Temu programu pristavljamo samo dve želji, 1. da bi se dela, kolikor je le mogoče, izvirno izdelovale in se pri izdelavi tudi na enake dela v družih slovanskih narečjih oziralo in 2. da se v Ljubljani kmalo ustanovi komité, da prevdari, po kateri poti bi se izdava gotovih del najlože uravnati dala. Ali bi ne bilo mogoče, se temu početju ljublj. „narodna čitavnica“ postavi na čelo, da v resnici postane središče narodnega življenja slovenskega?

* Novo osnovani jugoslovenski časnik „Glasonoša“ v Karlovcu prav krepko napreduje. Vsak list, katerih je doslej na svitlo prišlo 12 brojev, obsega v krasnem izboru obilo pesniškega, pripovednega in družega podučnega blaga, tudi za nas Slovence v prav lahko umevnem jeziku. Iz vseh jugoslovenskih krajev mu dobaja lepo številno naročnikov, da se mora 2. in 3. list v drugo natisniti, kar je najslavnija priča njegove izverznosti. Ker bomo tega lepega časnika v prihodnje še večkrat v misel vzeli, sklepamo današnje kratko naznanilo s serčno željo, da si pridobi tudi po naših straneh kmalo prav obilno prejemnikov, ker se v svojih listih tudi na nas Slovence ozira. Naj postane ta imenitni časnik kmalu organ vseh izobraženih Jugoslovenov!

* Z novim letom začne v g. Lukšičevem tiskarnem in književnem zavodu v Karlovcu izhajati nova zbirka kazališčnih iger v horvaščini. Vsak drugi teden pride zvezek na svitlo, ki bo obsegal najmenj 5 tiskanih pol. Cena vsakemu snopiču bo 40—80 kr., kakor mu bo veličina. Za prve zvezke so že pripravljene naslednje igre: Saul od Alfiera, prestavil Sundečić; Göthejev Egmont, prestavil F. Pavlovič; Zatečeni, izvorna komedija od Jurkovića; Branković Gjuraj, žalostna igra, prestavil Sp. Dimitrovič; Povjesti kraljice Navarske, prestavil A. Šenoa in Sobieslav, iz češčine prestavil A. Šenoa. Ni dvomiti, da bo našla, ta zanimiva zbirka tudi med nami dosti prejemnikov.

* Dne 24. m. m. je napravila sl. ljubljanska „čitavnica“ prvo svojo besedo, s katero se je, kakor pravijo „Novice“ prav za prav odperla ta narodna naprava. Zbralo se je, čeravno je bilo vreme silo gerdo, okoli 230 družbenikov, da je bila velika dvorana z dvema drugima sobama čez in čez polna. Veselje je bilo v lični dvorani viditi krasni venec gospá in gospodičin, obdan od gospodarov različnih stanov, pa vseh enega serca, ki so radovedni prišli poslušat, kaj jim je za vezilo podala čitavnica ob njenem prvem godu. Vse je bilo židane volje. — „Slava“ naj zadoni slavni čitavnici tudi iz starega Goratana, ki mora žalibog uterpevatí enacih narodskih veselí!

* Z novim letom jame več novih slovanskih časnikov izhajati. Naj imenitniši med njimi bo gotovo novi veliki politični časopis „Hlas“, ki mu bo vrednik znani česki literat Vavra. Obilo českih pisateljev mu je obljubilo svojo podporo.

Naznanilo.

„Slovenski Glasnik“ bo izhajal tudi prihodnje leto; cena mu bo, kakor doslej, 3 glđ. za celo leto. Povabilo za naročbo prinese prihodnji list. — Ob enem se daje na znanje, da bo Cvetje iz domačih in tujih logov tudi v prihodnjem letu prihajalo na svitlo, pa ne kot priloga k Glasniku, ampak po šestnedeljnih vezkih ali snopičih, vsak po 5 tiskanih pol. Prinašalo bo v prvi vrsti izvirne slovenske dela in prestave klasičnih del slovanskih in družih sosednih narodov, v drugi pa pod naslovom „Hella da in Roma“ prestave najimenitnejših gerških in latinskih klasikarjev. Začetek se stori s prelepo Schillerjevo dramo „Wiljelm Tell“, ki jo je prekrasno poslovenil naš sloveči pesnik Fr. Cegnar. (Povabilo na to delo v 46. listu „Novic“ g. prestavljavec sam preklíče, ker pride po tej poti na svitlo, po kateri je izšla njegova dovršena prestava Schillerjeve „Marije Stuartove.“) Slovenski pisatelji, kateri bi želeli po tej poti kako izvirno ali prestavljeno delo na svitlo spraviti, naj blagovolijo to v kratkem na znanje dati, da se nanje ozir vzame. Prihodnjič več o tej zadevi.

Pri tej priložnosti opominja vredništvo čast. slov. pisatelje, da rok za razpisane darili 15. t m. poteče.